

SANOAT KORXONALARIDA INNOVATSION LOYIHALARNI BOSHQARISHNING XORIJIY TAJRIBASI VA O‘ZBEKISTONDA QO‘LLASH IMKONIYATLARI

Ochilova Dilfuza Toyirovna

Buxoro xalqaro universiteti
tadqiqotchisi

Annotatsiya

Maqolada sanoat korxonalarida innovatsion loyihalarni boshqarishning xorijiy tajribasi o‘rganildi. AQSh, Germaniya, Janubiy Koreya va Xitoyda shakllangan innovatsion menejment modellari, ilmiy markazlar bilan ishlab chiqarish o‘rtasidagi hamkorlik mexanizmlari, texnoparklar va startup ekotizimlarining faoliyati tahlil qilindi. O‘zbekistonda innovatsion faoliyatning 2020-2024-yillardagi holati rasmiy statistik ma’lumotlar asosida baholandi: innovatsiyalar joriy qilgan korxona va tashkilotlar soni 1,5 barobar, jo‘natilgan innovatsion mahsulotlar hajmi 2 barobardan ortiq oshdi. Xorijiy tajribani milliy sharoitga moslashtirish yo‘llari, innovatsion muhitni shakllantirish omillari va davlat qo‘llab-quvvatlash mexanizmlarining ahamiyati yoritildi. Natijada milliy sanoatda innovatsion loyihalarni boshqarish samaradorligini oshirish bo‘yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi.

Kalit so‘zlar: innovatsion loyihalar, sanoat korxonalari, innovatsion menejment, xorijiy tajriba, texnopark, startup ekotizimi, O‘zbekiston.

Аннотация

В статье изучен зарубежный опыт управления инновационными проектами на промышленных предприятиях. Проанализированы модели инновационного менеджмента, сложившиеся в США, Германии, Южной Кореи и Китае, механизмы сотрудничества научных центров с производством, деятельность технопарков и стартап-экосистем. Состояние инновационной деятельности в Узбекистане за 2020-2024 годы оценено на основе официальных статистических данных: число предприятий и организаций, внедривших инновации, выросло в 1,5 раза, объём отгруженной инновационной продукции увеличился более чем в 2 раза. Рассмотрены пути адаптации зарубежного опыта к национальным условиям, факторы формирования инновационной среды и значение механизмов государственной поддержки. В результате разработаны практические рекомендации по повышению эффективности управления инновационными проектами в отечественной промышленности.

Ключевые слова: инновационные проекты, промышленные предприятия, инновационный менеджмент, зарубежный опыт, технопарк, стартап-экосистема, Узбекистан.

Abstract

The article examined foreign experience in managing innovation projects at industrial enterprises. Innovation management models developed in the USA, Germany, South Korea and China, mechanisms of cooperation between research centres and production, and the activities of technoparks and startup ecosystems were analysed. The state of innovation activity in Uzbekistan in 2020-2024 was assessed on

the basis of official statistics: the number of enterprises and organizations that implemented innovations grew 1.5 times, and the volume of shipped innovative products more than doubled. Ways of adapting foreign experience to national conditions, factors shaping the innovation environment and the role of state support mechanisms were discussed. As a result, practical recommendations were developed for improving the efficiency of innovation project management in the national industry.

Keywords: innovation projects, industrial enterprises, innovation management, foreign experience, technopark, startup ecosystem, Uzbekistan.

KIRISH

Zamonaviy globallashuv sharoitida sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini ta'minlashda innovatsion faoliyat hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi. Innovatsion loyihalarni samarali boshqarish korxonalarga yangi mahsulotlar yaratish, ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish, xarajatlarni kamaytirish va bozor talablariga tez moslashish imkonini beradi. Rivojlangan davlatlar korxonalarda innovatsion faoliyatni qo'llab-quvvatlashning samarali mexanizmlarini ishlab chiqqan va ularni izchil takomillashtirib bormoqda.

O'zbekiston Respublikasida so'nggi yillarda innovatsion rivojlanishni rag'batlantirish bo'yicha tizimli islohotlar amalga oshirildi. 2019-2021-yillarga mo'ljallangan innovatsion rivojlantirish strategiyasi [1], "Innovatsion faoliyat to'g'risida"gi Qonun [2], "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi [3] va 2022-2026-yillarga mo'ljallangan innovatsion rivojlanish strategiyasi [4] milliy innovatsion tizimning huquqiy va tashkiliy asosini yaratdi. Innovatsion rivojlanish agentligi startaplar, ilmiy ishlanmalarni tijoratlashtirish va innovatsion loyihalarni moliyalashtirishni muvofiqlashtiruvchi markaz sifatida faoliyat yuritmoqda [5].

Islohotlar natijasi xalqaro reytinglarda ham ko'rinadi: Global innovatsiyalar indeksida O'zbekiston 2020-yildagi 93-o'ringan 2026-yilda 139 ta iqtisodiyot orasida 77-o'ringa ko'tarildi [6]. Bu 2022-2026-yillar strategiyasida belgilangan "77 ta ilg'or mamlakat qatoriga kirish" maqsadiga erishilganini bildiradi [4]. Bunda ilmiy-tadqiqot va tajriba-konstruktorlik ishlariga (ITTKI) sarflanadigan mablag'lar hajmi va sanoat korxonalarining innovatsion faolligi rivojlangan mamlakatlar darajasiga yetishi uchun hali katta rivojlanish zaxirasi mavjud.

Maqolaning maqsadi rivojlangan mamlakatlarning sanoat korxonalarida innovatsion loyihalarni boshqarish tajribasini o'rganish va uni O'zbekiston sharoitida qo'llash imkoniyatlarini aniqlashdan iborat. Tadqiqotning ilmiy yangiligi xorijiy innovatsion menejment modellarining milliy statistik ko'rsatkichlar bilan qiyoslanishi va ularni milliy sanoat korxonalariga moslashtirishning aniq yo'nalishlari belgilanishida namoyon bo'ladi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Innovatsiyalarning iqtisodiy o'sishdagi rolini nazariy jihatdan asoslashda P. Romerning endogen texnologik o'zgarishlar modeli muhim o'rin tutadi: unda yangi bilim va texnologiyalar iqtisodiy o'sishning ichki manbai sifatida talqin etilgan [7]. Innovatsion faoliyatni o'lchash va statistik kuzatishning xalqaro uslubiy asoslari

OECD va Eurostatning Oslo qo'llanmasida belgilangan bo'lib, unda mahsulot va biznes-jarayon innovatsiyalari, innovatsion faol korxona tushunchalari aniqlangan [8].

Innovatsion loyihalarni boshqarish modellari bo'yicha G. Chesbrou ochiq innovatsiyalar konsepsiyasini ilgari surib, korxonalar ichki ishlanmalar bilan bir qatorda tashqi g'oya va texnologiyalardan, litsenziyalash va hamkorlikdan faol foydalanishi zarurligini asoslagan [9]. H. Etskovits va L. Leydesdorf universitet, sanoat va davlat o'zaro hamkorligiga asoslangan "uchlik spiral" (Triple Helix) modelini taklif etgan [10]. Germaniya tajribasi "Industrie 4.0" tashabbusi doirasida umumlashtirilgan bo'lib, unda aqlli ishlab chiqarish va kiber-fizik tizimlarni joriy etish bo'yicha tavsiyalar berilgan [11]. M. Porter klasterlarni raqobatbardoshlik va innovatsiyalarning hududiy manbai sifatida ko'rsatgan [12]. L. Kim Janubiy Koreyaning taqliddan innovatsiyaga o'tish yo'lini texnologik o'rganish jarayoni sifatida tahlil qilgan [13], S. Gu va B.-O. Lundval esa Xitoy innovatsion tizimining davlat yetakchiligida endogen innovatsiyalarga o'tish bosqichlarini yoritgan [14].

O'zbekistonlik olimlar ham bu mavzuni faol o'rganmoqda. Sh. Y. Kurbanova sanoat korxonalarida innovatsion faoliyatni rivojlantirish bo'yicha ilg'or xorijiy tajribalarning o'ziga xos xususiyatlarini tizimlashtirgan [15]. D. Mamayeva korxonalarda innovatsion faoliyatni rivojlantirishning xorijiy tajribasini umumlashtirgan [16]. X. Tolibjonov O'zbekiston sanoat korxonalarida innovatsion loyihalarni boshqarish amaliyotining joriy holatini tahlil qilgan [17], Sh. Muradov va S. Ibragimova esa innovatsion menejmentni korxonalar raqobatbardoshligini oshirish mexanizmi sifatida ko'rib chiqqan [18]. Mavjud ishlarda xorijiy modellarni milliy rasmiy statistika bilan bevosita qiyoslash masalasi kam yoritilgan bo'lib, ushbu maqola shu yo'nalishni rivojlantiradi.

METODOLOGIYA

Tadqiqot obyekti sifatida O'zbekiston Respublikasi sanoat korxonalarining innovatsion faoliyati va xorijiy mamlakatlarda innovatsion loyihalarni boshqarish tajribasi tanlab olindi. Tadqiqot predmeti innovatsion loyihalarni boshqarish samaradorligini oshirish mexanizmlari va ularni milliy sharoitga moslashtirish yo'llaridan iborat.

Tahlil uchun O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasining rasmiy ma'lumotlari [19] [20], Jahon bankining Jahon taraqqiyot ko'rsatkichlari hujjatlar hamda ilmiy maqola va monografiyalardan foydalanildi. Tahlil 2020-2024-yillar ma'lumotlariga tayanadi: bu davrda mamlakatda innovatsiya siyosati va innovatsion muhitda tub o'zgarishlar ro'y berdi, islohotlarning iqtisodiy natijalarini baholash zarurati tug'ildi.

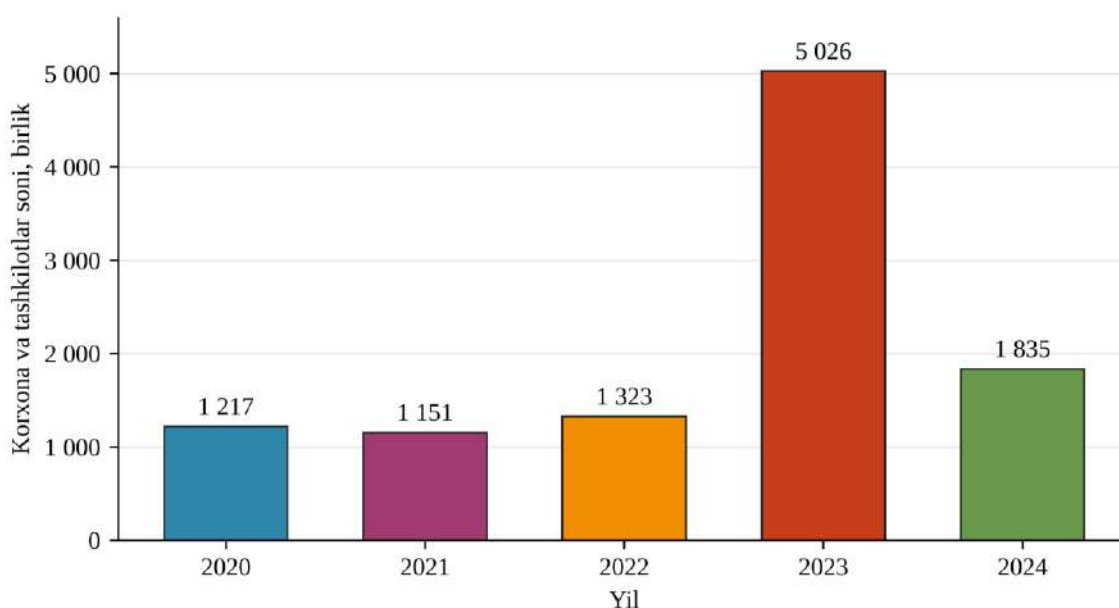
Tadqiqotda quyidagi usullar qo'llanildi: dinamik tahlil (innovatsiyalar joriy qilgan korxonalar soni, innovatsion mahsulotlar hajmi va xorijiy investitsiyalar oqimidagi o'zgarishlarni aniqlash uchun); taqqoslama tahlil (O'zbekiston ko'rsatkichlarini Germaniya, Janubiy Koreya, Xitoy va AQSh bilan solishtirish uchun); tizimli yondashuv (innovatsion menejmentni korxona strategiyasi, kadrlar siyosati, moliyalashtirish mexanizmlari va davlat qo'llab-quvvatlashi bilan bog'liq

holda o'rganish uchun); ekspert baholash (innovatsion loyihalar amaliyoti bo'yicha mutaxassislar fikrlarini umumlashtirish uchun).

Innovatsion faoliyatni baholashda quyidagi ko'rsatkichlardan foydalanildi: innovatsiyalar joriy qilgan korxona va tashkilotlar soni; joriy qilingan innovatsiyalar soni; jo'natilgan innovatsion tovarlar, ishlar va xizmatlar hajmi; ITTKI xarajatlarining yalpi ichki mahsulotdagi (YaIM) ulushi; to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarning (TTXI) sof kirib kelishi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekistonda so'nggi besh yilda innovatsiyalar joriy qilgan korxona va tashkilotlar soni o'sish tendensiyasini namoyon etdi. 2020-yilda 1 217 ta korxona va tashkilot innovatsiyalarni joriy qilgan bo'lsa, 2024-yilda bu ko'rsatkich 1 835 taga yetdi, ya'ni 50,8 foizga oshdi (1-rasm).

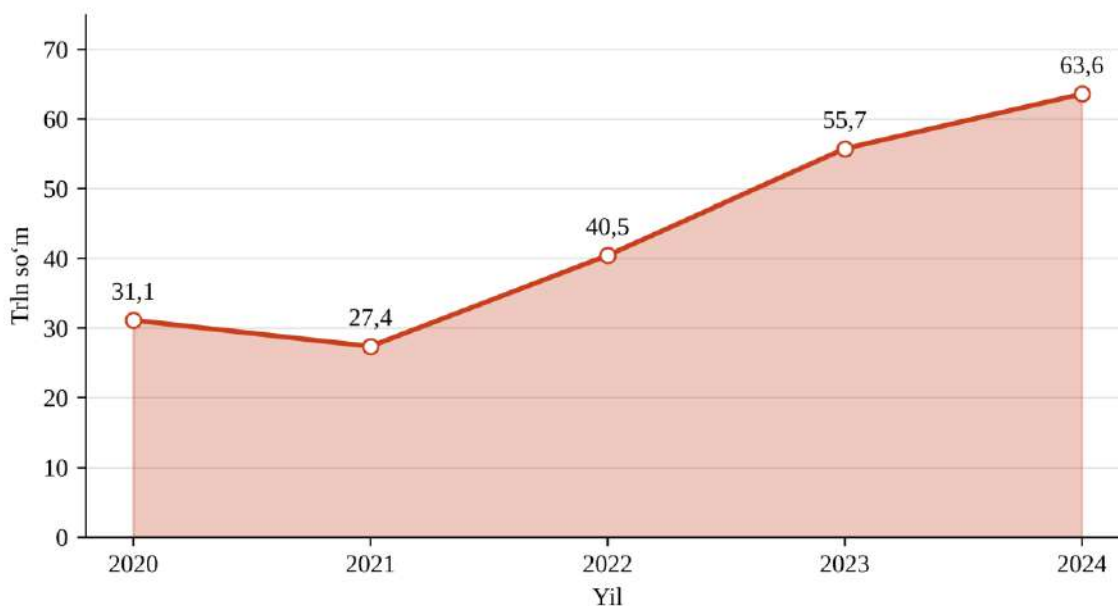
1-rasm. Innovatsiyalar joriy qilgan korxona va tashkilotlar soni (2020-2024)¹

Izoh: 2022-yildan boshlab ko'rsatkichga innovatsion ishlarni amalga oshirgan fermer xo'jaliklari ham kiritilgan.

1-rasmga ko'ra, 2020-2022-yillarda innovatsiyalar joriy qilgan korxona va tashkilotlar soni 1 151-1 323 ta oralig'ida barqaror bo'lgan. 2023-yilda ko'rsatkich 5 026 taga yetib, eng yuqori qiymatni qayd etdi; bu kuzatuv qamroviga fermer xo'jaliklarining kiritilishi bilan bog'liq. 2024-yildagi 1 835 ta korxona va tashkilot 2020-yil darajasidan 1,5 barobar yuqori bo'lib, innovatsion faoliyat bazasi kengayib borayotganini ko'rsatadi. Joriy qilingan innovatsiyalar soni 2020-yildagi 4 290 tadan 2024-yilda 5 521 taga yetdi, ulardan 4 889 tasi texnologik, 240 tasi marketing va 392 tasi tashkiliy innovatsiyalardir [20]. Sanoat tarmog'i bo'yicha innovatsion faol xo'jalik yurituvchi subyektlar soni 2022-yilda 613 tani tashkil etgan bo'lib, 2022-2026-yillar strategiyasida uni 2 250 taga yetkazish maqsadi qo'yilgan [4].

¹ Manba: O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlari [19] asosida muallif tomonidan tuzilgan.

Innovatsion faoliyatning natijaviy ko'rsatkichi bo'lgan jo'natilgan innovatsion tovarlar, ishlar va xizmatlar hajmi yanada yuqori sur'atda o'sdi (2-rasm).

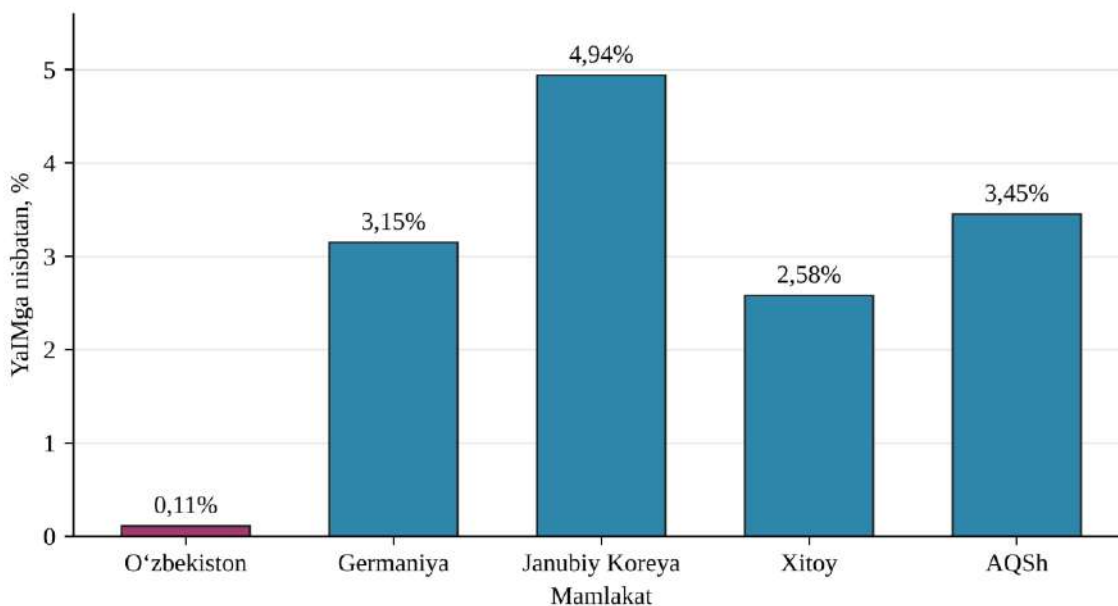

2-rasm. Jo'natilgan innovatsion tovarlar, ishlar va xizmatlar hajmi (2020-2024, trln so'm)¹

2-rasmga ko'ra, innovatsion mahsulotlar hajmi 2020-yildagi 31,1 trln so'mdan 2024-yilda 63,6 trln so'mga yetib, 2,04 barobar oshdi. 2021-yildagi qisqa muddatli pasayishdan so'ng ko'rsatkich har yili barqaror o'sdi, 2024-yilda o'sish 2023-yilga nisbatan 14,1 foizni tashkil etdi. 2024-yilda innovatsiyalarga sarflangan xarajatlar 9 739,3 mlrd so'mni tashkil etgan bo'lib, ularning 41,8 foizi Toshkent shahri, 27,3 foizi Navoiy va 13,9 foizi Xorazm viloyati hissasiga to'g'ri keldi [20]. Ushbu hududlarda innovatsion klasterlarni rivojlantirish uchun eng qulay zamin shakllangan. ITTKI xarajatlari ham 2020-yildagi 838,6 mlrd so'mdan 2024-yilda 1 574,1 mlrd so'mga yetib, 87,7 foizga ko'paydi [20].

Xalqaro taqqoslash innovatsion salohiyatning asosiy omili bo'lgan ITTKI xarajatlarning YaIMdagi ulushi bo'yicha o'tkazildi (3-rasm).

¹ Manba: O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi ma'lumotlari [20] asosida muallif tomonidan tuzilgan.

3-rasm. ITTKI xarajatlarining YaIMdagi ulushi (xalqaro taqqoslash, 2023-yil)¹

Izoh: 2023-yil barcha mamlakatlar bo'yicha ma'lumotlar mavjud bo'lgan eng so'nggi yil.

3-rasmda 2023-yilda ITTKI xarajatlarining YaIMdagi ulushi Janubiy Koreyada 4,94 foiz, AQShda 3,45 foiz, Germaniyada 3,15 foiz, Xitoyda 2,58 foizni, O'zbekistonda 0,11 foizni tashkil etdi. 2020-2024-yillarda O'zbekistonda bu ko'rsatkich 0,10-0,14 foiz oralig'ida bo'ldi [21]. Mutlaq qiymatda ITTKI xarajatlari tez o'sayotgan bo'lsa-da, iqtisodiyot hajmining jadal kengayishi natijasida ularning YaIMdagi ulushi barqaror saqlanmoqda. Bu ko'rsatkichni bosqichma-bosqich oshirish, xususan korxonalarning o'z mablag'lari hisobidan ITTKIni moliyalashtirishni rag'batlantirish milliy innovatsion tizimning asosiy rivojlanish zaxirasi hisoblanadi. Universitet va biznes hamkorligini chuqurlashtirish hamda venchur moliyalashtirish va innovatsion infratuzilmani kengaytirish ham shu yo'nalishdagi muhim imkoniyatlardir.

O'zbekistonga to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarning sof kirib kelishi 2020-yildagi 1,73 mlrd AQSh dollaridan 2024-yilda 2,85 mlrd AQSh dollariga yetib, 64,8 foizga oshdi [22]. Xorijiy investitsiyalar zamonaviy texnologiyalar, boshqaruv tajribasi va yangi bozorlarga chiqish imkoniyatlarini olib kiradi, ularning bir qismi sanoatdagi innovatsion loyihalarga yo'naltirilmoqda.

Tadqiqot davomida to'rtta xorijiy innovatsion menejment modeli o'rganildi. AQSh modeli ochiq innovatsiyalar konsepsiyasiga asoslanadi: universitetlar, tadqiqot institutlari va xususiy sektor o'rtasida yaqin hamkorlik, rivojlangan venchur kapitali va startup ekotizimi, samarali texnologiyalar transferi va litsenziyalash mexanizmlari bu modelning asosiy belgilaridir [9] [10]. Germaniya modeli "Industrie 4.0" tashabbusi bilan bog'liq bo'lib, raqamli texnologiyalar asosidagi aqlli ishlab chiqarish tizimlari,

¹ Manba: Jahon banki ma'lumotlari [21] asosida muallif tomonidan tuzilgan.

korxona ichidagi innovatsion bo'limlar va ITTKI markazlari, davlat subsidiyalari va soliq imtiyozlarini o'z ichiga oladi [11].

Janubiy Koreya modeli klasterlarga asoslangan innovatsiyalar yondashuvini ifodalaydi: texnoparklar va innovatsion klasterlar tarmog'i, davlatning strategik innovatsion dasturlari va yirik korporatsiyalarning ilmiy-tadqiqot salohiyati uyg'unlashgan [12] [13]. Mamlakat 2023-yilda YaIMning 4,94 foizini ITTKIga sarfladi [21], bu xarajatlarning katta qismi Samsung, LG, Hyundai kabi yirik korporatsiyalar hissasiga to'g'ri keladi [13]. Xitoy modeli davlat yetakchiligidagi innovatsiyalarga tayanadi: milliy innovatsion dasturlar, maxsus iqtisodiy zonalar va texnoparklar, xorijiy texnologiyalarni o'zlashtirish va mahalliyashtirish bu modelning asosiy vositalaridir [14].

Xorijiy innovatsion menejment modellarini O'zbekiston sharoitiga moslashtirish to'rt yo'nalishda amalga oshirilishi mumkin. Birinchi yo'nalish AQSh tajribasi asosida universitet va biznes hamkorligini kuchaytirishdir: universitetlar qoshida amaliy ITTKI markazlarini tashkil etish, doktorant va tadqiqotchilarni sanoat korxonalarida amaliyot o'tashga jalb qilish, ilmiy ishlanmalarni tijoratlashtirish tartiblarini soddalashtirish ushbu yo'nalishning asosiy vositalaridir. Ikkinchi yo'nalish Germaniya "Sanoat 4.0" tajribasi asosida raqamli texnologiyalarni joriy etishdir: sanoat korxonalarida narsalar interneti (IoT), katta ma'lumotlar, sun'iy intellekt va robototexnikani qo'llash ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish, mahsulot sifatini nazorat qilish va energiya resurslaridan samarali foydalanish imkonini beradi.

Uchinchi yo'nalish Janubiy Koreya tajribasi asosida innovatsion klasterlar tarmog'ini rivojlantirishdir. Innovatsion xarajatlar jamlangan Toshkent shahri, Navoiy va Xorazm viloyatlarida [20] maxsus iqtisodiy zonalar va texnoparklarni kengaytirish, to'qimachilik, kimyo va oziq-ovqat sanoatida tarmoq klasterlarini tashkil etish, klaster ishtirokchilari uchun soliq imtiyozlari va imtiyozli kreditlarni joriy etish maqsadga muvofiq. To'rtinchi yo'nalish Xitoy tajribasi asosida davlatning strategik innovatsion dasturlarini amalga oshirishdir: 2022-2026-yillarga mo'ljallangan innovatsion rivojlanish strategiyasi doirasida [4] energetika, qishloq xo'jaligi va axborot texnologiyalari kabi ustuvor tarmoqlarda maqsadli loyihalarni moliyalashtirish hamda xorijiy texnologiyalarni o'zlashtirish va mahalliyashtirish dasturlarini kengaytirish mumkin.

Innovatsion faoliyatni yanada rivojlantirish uchun quyidagi takomillashtirish yo'nalishlari aniqlandi: kichik va o'rta korxonalar uchun innovatsion loyihalarni moliyalashtirish manbalarini kengaytirish; innovatsion menejment bo'yicha malakali mutaxassislar tayyorlash tizimini kuchaytirish; ilm-fan va ishlab chiqarish integratsiyasini chuqurlashtirish; innovatsion faoliyatni tartibga soluvchi normativ-huquqiy bazani amaliyot talablariga moslashtirib borish [2] [17].

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'zbekiston sanoat korxonalarida innovatsion loyihalarni boshqarish samaradorligini oshirishda xorijiy tajribalarni milliy sharoitga moslashtirish muhim ahamiyatga ega. 2020-2024-yillarda innovatsiyalar joriy qilgan korxona va tashkilotlar soni 1,5 barobar, jo'natilgan innovatsion mahsulotlar hajmi 2,04 barobar oshdi, Global

innovatsiyalar indeksida mamlakat 77-o'ringa ko'tarildi. ITTKI xarajatlarining YaIMdagi ulushini rivojlangan mamlakatlar darajasiga yaqinlashtirish keyingi bosqichning asosiy vazifasi hisoblanadi.

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi:

1. Universitet va biznes hamkorligini kuchaytirish: “uchlik spiral” modeli asosida universitetlar, biznes va davlat o'rtasidagi innovatsion sheriklikni mustahkamlash.

2. Innovatsion infratuzilmani rivojlantirish: texnoparklar, ilmiy markazlar va startap inkubatorlarini har bir hududda tashkil etish, ilmiy loyihalarni tijoratlashtirish tizimini soddalashtirish.

3. Moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarini kengaytirish: innovatsion loyihalar uchun past foizli kreditlar, soliq imtiyozlari va kafolat fondlarini joriy etish, korxonalarning ITTKIga yo'naltirgan mablag'larini rag'batlantirish.

4. Kadrlar salohiyatini rivojlantirish: innovatsion menejment bo'yicha malaka oshirish kurslari, xorijiy tajribani o'rganish dasturlari va amaliyot o'tash imkoniyatlarini kengaytirish.

5. Raqamli texnologiyalarni joriy etish: sanoat korxonalarida IoT, sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar va robototexnikani qo'llash orqali ishlab chiqarish samaradorligini oshirish.

O'zbekiston sanoatining barqaror o'sishini ta'minlash uchun investitsiya va innovatsiya jarayonlarini uyg'unlashtirish, xorijiy tajribani milliy sharoitga moslashtirish va davlat-xususiy sheriklikni kuchaytirish zarur. Bu yo'nalishdagi islohotlarning izchilligi milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirish, yangi texnologiyalarni joriy etish va aholi farovonligini ta'minlashda asosiy omil bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 21-sentyabrdagi PF-5544-son “2019-2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini innovatsion rivojlantirish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida”gi Farmoni. <https://lex.uz/docs/3913186>

2. O'zbekiston Respublikasining 2020-yil 24-iyuldagi O'RQ-630-son “Innovatsion faoliyat to'g'risida”gi Qonuni. <https://lex.uz/docs/4910391>

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktyabrdagi PF-6079-son “«Raqamli O'zbekiston – 2030» strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi Farmoni. <https://lex.uz/docs/5031048>

4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 6-iyuldagi PF-165-son “2022-2026-yillarda O'zbekiston Respublikasining innovatsion rivojlanish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida”gi Farmoni. <https://lex.uz/docs/6102462>

5. O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Innovatsion rivojlanish agentligi. Rasmiy veb-sayt. <https://innovation.gov.uz>

6. WIPO. (2026). Global Innovation Index 2026: Uzbekistan. Geneva: World Intellectual Property Organization. <https://www.wipo.int/edocs/gii-ranking/2026/uz.pdf>

7. Romer, P. M. (1990). Endogenous technological change. *Journal of Political Economy*, 98(5, Part 2), S71-S102. <https://doi.org/10.1086/261725>
8. OECD/Eurostat. (2018). *Oslo Manual 2018: Guidelines for collecting, reporting and using data on innovation* (4th ed.). Paris: OECD Publishing; Luxembourg: Eurostat. <https://doi.org/10.1787/9789264304604-en>
9. Chesbrough, H. W. (2003). *Open innovation: The new imperative for creating and profiting from technology*. Boston: Harvard Business School Press.
10. Etzkowitz, H., & Leydesdorff, L. (2000). The dynamics of innovation: From National Systems and “Mode 2” to a Triple Helix of university-industry-government relations. *Research Policy*, 29(2), 109-123. [https://doi.org/10.1016/S0048-7333\(99\)00055-4](https://doi.org/10.1016/S0048-7333(99)00055-4)
11. Kagermann, H., Wahlster, W., & Helbig, J. (2013). *Recommendations for implementing the strategic initiative INDUSTRIE 4.0: Final report of the Industrie 4.0 Working Group*. Frankfurt am Main: acatech. <https://en.acatech.de/publication/recommendations-for-implementing-the-strategic-initiative-industrie-4-0-final-report-of-the-industrie-4-0-working-group/>
12. Porter, M. E. (1998). Clusters and the new economics of competition. *Harvard Business Review*, 76(6), 77-90. <https://hbr.org/1998/11/clusters-and-the-new-economics-of-competition>
13. Kim, L. (1997). *Imitation to innovation: The dynamics of Korea's technological learning*. Boston: Harvard Business School Press.
14. Gu, S., & Lundvall, B.-Å. (2016). China's innovation system and the move towards harmonious growth and endogenous innovation. *Innovation: Organization & Management*, 18(4), 413-440. <https://doi.org/10.1080/14479338.2016.1265050>
15. Kurbanova, Sh. Y. (2025). Sanoat korxonalarida innovatsion faoliyatni rivojlantirish bo'yicha ilg'or xorijiy tajribalarning o'ziga xos xususiyatlari. *Raqamli iqtisodiyot*, (13). <https://doi.org/10.5281/zenodo.21838167>
16. Mamayeva, D. (2026). Korxonalarda innovatsion faoliyatni rivojlantirishning xorijiy tajribasi. *Yosh olimlar*, 4(40), 53-55. <https://doi.org/10.70413/yo-v04-i40-p1-015>
17. Tolibjonov, X. (2025). O'zbekiston Respublikasi sanoat korxonalarida innovatsion loyihalarni boshqarish amaliyotining joriy holati tahlili. *Ilg'or iqtisodiyot va pedagogik texnologiyalar*, 2(5), 790-796. <https://doi.org/10.60078/3060-4842-2025-vol2-iss5-pp790-796>
18. Muradov, Sh., & Ibragimova, S. (2026). Innovatsion menejment va korxonalar raqobatbardoshligini oshirish mexanizmlari. *Muhandislik va iqtisodiyot*, 4. <https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal/article/view/3365>
19. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. (2025). Innovatsiyalar joriy qilgan korxona va tashkilotlar soni (SIAT, 3183-ko'rsatkich). <https://siat.stat.uz/data/3183/?lang=en>
20. O'zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo'mitasi. (2025). Science and innovation in the Republic of Uzbekistan (2024). Press-reliz. https://stat.uz/img/press-relizlar/press-reliz-innovatsiya-eng-25_07_2025_p64657.pdf

21. World Bank. (2026). Research and development expenditure (% of GDP) [GB.XPD.RSDV.GD.ZS]. World Development Indicators. <https://data.worldbank.org/indicator/GB.XPD.RSDV.GD.ZS>

22. World Bank. (2026). Foreign direct investment, net inflows (BoP, current US\$) [BX.KLT.DINV.CD.WD]. World Development Indicators. <https://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD>

Marketing

ilmiy, amaliy va ommabop jurnali

Muharrir:
Ingliz tili muharriri:
Rus tili muharriri:
Musahhih:
Sahifalovchi va dizaynerlar:

Xakimov Ziyodulla Axmadovich
Tursunov Boburjon Ortiqmirzayevich
Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li
Karimova Shirin Zoxid qizi
Sadikov Shoxrux Shuxratovich
Abidjonov Nodirbek Odijon o'g'li

2026-yil, oktabr, 9-son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqola, ommabop maqola, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta: info@marketingjournal.uz
Bot: [@marketinjournalbot](https://t.me/@marketinjournalbot)
Tel.: +998977838464, +998939266610
Jurnalning rasmiy sayti: <https://marketingjournal.uz>

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2024-yil 04-oktabrdagi 362/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali 2024-yil 15-martdan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669517** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. **Litsenziya raqami: №240874**

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnalining xalqaro darajasi: **9710**. GOCT 7.56-2002 "Seriya nashrlarning xalqaro standart raqamlanishi" davlatlaro standartlari talablari. **Berilgan ISSN tartib raqami: 3060-4621**